

K resnični osebnosti spada resnično ime

Ko smo te dni prebirali v tisku seznane z imeni naših maturantov in maturantk, smo bili resnično veseli, da bomo spet dobili nov zaveden letnik izobražencev, ki so obiskovali slovenske šole in od katerih lahko zato upravičeno pričakujemo, da bodo v oporo naši slovenski skupnosti in da ji bodo delali čast. Hkrati pa smo bili žalostni, ko smo videli, koliko teh lepih in simpatičnih fantov in deklet, ki se nam polni vedrine in življenjskega veselja smehljajo z objavljenih fotografij — in mnoge poznamo tudi osebno — nosi grde, popačene priimke. Njihovi starodavni, lepi priimki, ki so jih podedovali od prejšnjih generacij in na katere bi bili ljudje pri marsikateremu tujemu narodu ponosni, ker razodevajo davno izvornost in vsebujejo v sebi celo zgodovino družine, so zaradi popačenja in tujega pravopisa komaj prepoznavni, če sploh. Kajti mnogi nosijo priimke, ki so samo celo »prevod« prvotnega priimka v italijanščino, ali pa imajo s prvotnim slovenskim priimkom samo še nekaj fonetične sorodnosti, morda nekaj črk.

Seveda pa popačenih imen ne nosijo samo dijaki, ampak še marsikdo drug, tudi njihovi profesorji, ki bi jim morali biti vzgled.

Poznamo precej ljudi, ki imajo vidno vlogo v tukajšnjem slovenskem življu in se podpisujejo s slovenskim priimkom, ki pa se vendar na vsaki uradni listi podpišejo samo s popačeno, tujo obliko svojega imena in priimka. Kako jim je pri tem pri duši? Ali je res mogoče, da ostane človek moralno trden in celovita osebnost, če nosi dvoje priimkov, enega »zasebnega« za svojo narodno skupnost in drugega »uradnega« za oblasti in tujejezično javnost? Mislimo, da je to komaj mogoče. Tak človek mora biti v sebi razdvojen, mora občutiti, da je v tem nekaj nenaravnega, hudo oportunističnega, in da mora imeti vsakdo, ki hoče biti resnična, enovita osebnost, samo eno, pravo, svoje ime in priimek, ki odgovarjata njegovemu jazu, njegovim osebnosti, njegovemu delovanju.

Letos smo se že večkrat spomnili petindvajsetletnice poraza zadnjih ostankov fašizma, ki je nasilno spreminjal našim ljudem priimke, in tudi praznovali smo to obletnico. Toda večina tistih, ki so to praznovali in se veselili uničenja najhujšega sovražnika našega ljudstva na Primorskem, še vedno nosi ostudno popačene priimke, katere jim je fašizem vsilil. Zakaj se ne pobrigajo, da bi se jih popravili v prvotno obliko? Kaj je krivo, da naši ljudje ne občutijo sramote, ko nosijo še naprej priimke, ki so uradni znak in dokaz suženjstva, katero jim je namenil in na katero jih je obsodil fašizem? Kaj je vzrok temu pomanjkanju ponosa?

Na to je res težko odgovoriti, ker je nekaj nerazumljivega.

SO SE NAVELIČALI DEMOKRACIJE?

Kot je bilo pričakovati, je moral Andreotti vrniti mandat za sestavo nove sredinsko leve vlade, ker socialni demokrati niso hoteli v vlado, v kateri bi sodelovali tudi socialisti, če se ti ne bi odpovedali namenu, da ustanove skupaj s komunisti in psiupovci leve deželne odbore v deželah, kjer je dobila skrajna levica relativno večino, kot v Toskani in Umbriji. Socialisti seveda niso hoteli pristati niti na to niti na zahtevo po popolnem »zaprtju« proti skrajni levici na sploh. Brez tega pa niti republikanci niso pripravljeni vstopiti v vlado. Andreotti se je še en dan vdajal umetnemu optimizmu in se trudil, da bi zblížal stališči obeh strank, ob posredovanju tajnika krščanske demokracije Forlanija. Vendar je bilo vse zaman in v petek je moral vrniti mandat predsedniku republike Saragatu.

ZDAJ POSKUŠA COLOMBO

Saragat je po novem posvetovanju z delegacijami vseh strank in s predsednikoma obeh zbornic parlamenta poveril mandat za sestavo vlade znanemu krščansko-demokratskemu politiku in večkratnemu ministru za finančne zadeve, Guidu Colombu. Ta je mandat sprejel in se zdaj trudi, da bi spravil skupaj novo vlado iz vseh štirih strank sredinske levice. Toda že se zdi, da se to tudi njemu ne bo posrečilo, tem manj, ker je prišlo v zvezi s temi pogajanja do hudih nasprotij v samem vodstvu krščansko-demokratske stranke, kjer je levo krilo za sestavo vlade le med krščanskimi demokrati in socialisti, desno krilo pa je odločno za štiristrankarsko vlado, v kateri bi na vsak način morali biti tudi socialni demokrati, medtem ko nekaj sredinskih politikov niha sem in tja kot trsi v vetru. Po mnenju mnogih komentatorjev iz raznih strank je ravno ta razdvojenost krščanske demokracije v sami sebi vzrok vseh vladnih težav v Italiji v zadnjih letih in tembolj v zadnjem času. Zdaj krščansko-demokratska stranka kot celota sama več ne ve, kaj hoče, in to njeno nihanje na levo in desno hromi vso dinamičnost leve sredine.

ENOSTRANKARSKA VLADA?

Nekateri menijo, da se bo iz vsega tega izcimila končno enostrankarska krščansko-demokratska vlada ob zunanji podpori drugih strank sredinske levice. Toda to bi bila — tako pravijo — samo »počitniška«, začasna, ali bolje rečeno improvizirana vlada, ki naj bi premostila obdobje zadrege, dokler bine prišlo med socialisti in socialnimi demokrati do razčiščenja oziroma dokler vse štiri stranke sredinske levice ne bodo za daljši čas uredile svojih medsebojnih odnosov. To pa se zdi še daleč. Enostrankarska vlada pa seveda ne bi imela dovolj avtoritete, bila

bi šibka, in skrajna leva in desna opozicija bi skušali sprožiti ofenzivo proti njej, prva s pomočjo sindikalnih stavk, druga s pomočjo velekapitala, ki pa sumljivo baranta, kot je dokazano, tudi s komunisti, da bi si odkupil od njih »mir« v tovarnah.

Medtem se je zgodilo nekaj, kar je vladno krizo še otežilo. Socialisti so namreč v Toskani in Umbriji v terek že sestavili skupaj s komunisti in psiupovci skupna deželna odbora in tako postavili druge stranke leve sredine pred izvršeno dejstvo. Če se bodo te vdale v dejstvo, bo to morda pospešilo rešitev vladne krize. Če pa ne, čaka Italijo novo in morda dolgo razdobje hudih političnih zapletljivajev, neredov, stavk in gospodarskih težav, ki se že začenjajo kazati.

Ob vsem tem političnem dogajanju, ki za služi oznako zmeda, pa ima nepristranski opazovavec nujno vtis, da se je italijanski narod — ali vsaj tisti njegov del, ki se mu najboljše godi — preobjedel demokracije in blaginje in da zavestno ali podzavestno izzi-va usodo.

Če se italijanska javnost ne bo streznila in začela presojsati vsega bolj realistično, se bo Italija znašla v popolni politični zmedi in v hudi gospodarski krizi, ob splošnem posmehu sveta, ker bo tako sama vatknila vrat v zanko te ali one diktature. Veliko časa za spametovanje zdaj najbrž nima več.

— o —

Zadrega izraelske vlade

Izraelska vlada ima že več dni dolge seje, da bi zavzela stališče do ameriškega načrta za pomirjenje na Bližnjem vzhodu, ki sta ga Sovjetska zveza in Nasser že sprejela. Po tem načrtu naj bi prišlo do sklenitve pravega miru med Izraelom in Arabci, nakar naj bi Izrael izpraznil zasedena ozemlja. Proti temu je del izraelskih ministrov, ki ne zupajo Nasserju in se boje, da se bo Izrael potem spet znašel v vojaško šibkem položaju in v mejah, ki jih je zelo težko braniti. Nekateri ministri groze z odstopom, drugi pa dokazujejo, da se Izrael ne sme zameriti Združenim državam, edini veliki sili, ki ga ščiti.

Iz tega precepa se je res težko izviti. Medtem ima Nasser še naprej bojevite in posmehljive govore, v zavesti, v kakšno zadrego je spravil tako Združene države same kot Izrael s tem, da je sprejel ameriški načrt, kar najbrž ni bilo predvideno. To pa so tudi njemu zamerili palestinski gverilci, ki sanjajo o popolnem uničenju Izraela. Nasser je za kazen ukinitil oddaje njihove radijske postaje v Kairu.

Cerkev na Slovaškem

Vsa Slovaška je že od nekdaj veljala za bolj razgibano deželo v katoliškem duhu kot Češka. Zato je tem bolj značilno ali nerazumljivo, kakor se vzame, da je prav kulturno ministrstvo socialistične slovaške republike izdalo 9. septembra lanskega leta poseben »Načrt«, ki naj uredi »odnose med državo in komunistično stranko na eni strani ter med verniki, cerkvenimi občestvi in verskimi ideologijami na drugi strani«.

Načrt je ostal več mesecev v tajnosti. Šele prejšnji mesec, v juniju, so zanj zvedeli tudi zahodni politični krogi.

Novi verski zakoni, ki naj normalizirajo verski položaj v deželi po »praški Dubčekovi pomladi«, bodo seveda veljali za vso državo.

Naperjeni so pa z vso ostrino najbolj proti katoliškim organizacijam. Na koncu listine je napisano: »Normalizacija v verskem življenju pomeni temelj za uresničitev idejnih ciljev socialistične družbe.«

Poglejmo, v čem obstaja ta »normalizacija«. Ena izmed točk verskega »Načrta« govori, da bo moral minister za kulturo sklicati vse škofo in jih opomniti, naj se ne brigajo za socialna, politična in kulturna vprašanja državljanov. Organiziralo se bo posebno »Gibanje katoliškega klera«, ki bo podpirano od vlade. Založniško »Društvo sv. Adalberta«, podobno našim Mohorjevim družbam, bo moralo omejiti svoje delovanje samo na izdajanje malega števila molitvenikov. Bogoslovna fakulteta v Bratislavi bo smela sprejemati samo po dvajset slušateljev. »Načrt« predvideva tudi močno okrnitev redovnih družb. Redovniki ne bodo smeli prebivati v skupnih hišah in tudi ne več sprejemati novincev. Redovnice pa bodo smele opravljati strežniško službo samo še v norišnicah, kjer ne bodo mogle na bolnike versko vplivati. Cerkveni tisk bo smel objavljati zgolj katehetske in liturgične članke; verski časopisi iz tujine so prepovedani. Češkoslovaški romarji ne bodo smeli več obiskovati Vatikana.

Poleg teh členov vsebuje »Načrt« še nekatere točke, ki se tičejo preiskav proti vladnim organom, ki so za Dubčekovih časov vodili popustljivo versko politiko.

Menda ni izdala doslej še nobena komunistična vladavina tako ostrega protiverskega načrta. Koliko pa bo res koristil normalizaciji življenja med Čehi in Slovaki, je pa zelo odprto vprašanje. Ze nemški kancler Bismarck je opustil svoje protiversko zaganjanje z opombo, da se misli, vera in svoboda ne dajo zatreti z bajoneti.

— o —

JEČE SE PRAZNIJO

V Italiji je bilo razglašeno zadnje pomilostitve kaznjencev dne 22. maja tega leta. Iz različnih vrst ječ in kaznilnic je bilo izpuščenih 11.806 jetnikov in kaznjencev; od teh 2356 na podlagi amnestije, 9450 pa v smislu pomilostitve.

Število vseh zapornikov v Italiji se je znižalo za približno eno tretjino. V državi je 688 različnih kaznilnic, v katerih je danes priprtih še kakih 26 tisoč oseb. Med temi pa je le nekaj preko 1200 žensk.

Zakaj se Slovenci ponižujemo pred tujci?

Deželni poslanec Slovenske skupnosti, dr. Drago Štoka, je objavil v soboto, 25. t. m. v ljubljanskem dnevniku »Delo« v »Pismih bralcev« daljši dopis, v katerem izraža v imenu zamejske slovenske javnosti nevoljo nad tem, da so postavljeni v Soški dolini na jugoslovanski strani občestni kažipotni samo z italijanskimi imeni krajev na tej strani meje, npr. »Tarvisio, Predel, Cividale, Udine, Trieste«.

»Za trenutek imam vtis, da sem nehote prešel mejo in da sem spet v Italiji. Toda kako? Ne, ne, saj sem res v Kobaridu, Bovcu. Odkod potem ti napisi samo v italijanski obliki na občestnih tablah v Sloveniji? Tarvisio, Cividale, Udine, Trieste — kaj niso to za nas od pamtiveka, oziroma odkar smo se Slovenci kot narod osvestili, vedno in samo Trbiž, Videm, Čedad, Trst?... Zakaj potemtakem danes taka korenita sprememba?« piše dr. Štoka.

Ob koncu svojega dopisa pravi naš deželni poslanec: »Pa ne mislimo menda, da pomeni že zganjati nacionalizem, če na omenjenih cestah v Sloveniji pišemo Čedad namesto

KONZORCIJ IRI IMA 321.000 NAMEŠČENCEV

Predsednik IRI, prof. Giuseppe Petrilli, je objavil te dni obračun dejavnosti tega industrijskega konzorcija, ki predstavlja poleg konzorcija ENI največjo koncentracijo industrijske moči v Italiji. Fakture so znašale lani skupno 2.987 milijard lir, skoraj 400 milijard več kot leta 1968. Investicije so lani narasle za 11,9 odst. in so dosegle 655 milijard. Zaposlenih pa so imela podjetja IRI 321.000 ljudi, 5,3 odst. več kot prejšnje leto.

Letošnje leto pa ne bodo doseženi postavljeni cilji, je rečeno v poročilu prof. Petrillija. Stroški za delovno silo (plače) so letos za 22,5 odst. večji kot lani, računajoč tudi sklad za odpravnine, draginjsko lestvico, conske prispevke itd. To vpliva na investicije.

»To, kar nas skrbi, ni trajno višanje delovnih stroškov, ampak udarci s kijem, ki jih dobe naše industrije ob vsaki obnovitvi delovnih pogodb,« je rekel prof. Petrilli. V mislih je imel stavke, ki znižujejo proizvodnjo, ovirajo izvoz itd.

Cividale in Trst namesto Trieste? Ali pa nas obhaja že nekak kompleks manjvrednosti pred tujim gostom in njegovo tujo valuto? Tu v zamajstvu bijemo nelahek boj, da bi nam pristojne oblasti države, v kateri živimo, postavile po slovenskem etničnem ozemlju dvojezične napise. V tržaški občini smo šele letos dobili prve dvojezične table in sicer tri (!): S. Croce - Sv. Križ; Basovizza - Bazovica; Trebiciano - Trebče. V slovenskih okoliških občinah pa so naši župani že skoraj povsod poskrbeli, ne brez vsakršnih težav, dvojezične napise. Toda človek se pri vsem tem nehote sprašuje: ima smisel nadaljevati ta boj za dvojezične napise, če pa naletimo že takoj v Kobaridu ali v Bovcu samo na italijanske napise in bremo kažipotne table z napisom »Cividale, Tarvisio, Udine, Trieste?«

Mislimo, da mora temu dopisu deželnega poslanca dr. Draga Štoka vsak zamejski Slovenec iz srca pritrčiti.

— o —

EVROPSKE DRŽAVE HOČEJO SODELOVATI PRI AMERIŠKIH VESOLJSKIH RAZISKAVAH

Evropska delegacija, ki jo bo vodil belgijski minister za znanstvene raziskave Lefèvre, bo odpotovala jeseni v Združene države, da bi se pogajala za sodelovanje trinajstih zahodnoevropskih držav (in Vatikana) pri programih ameriške vesoljske ustanove NASA. To so sklenili na nedavni IV. konferenci o letalsko-vesoljskih zadevah v Bruslju.

Pri ameriških vesoljskih programih bi rade sodelovale poleg šestih držav Skupnega trga še Avstrija, Anglija, Švedska, Švica, Danska, Norveška, Španija in Vatikan. To seveda pomeni, da se je Zahodna Evropa odpovedala lastnim vesoljskim raziskavam, kar bo še bolj ošibilo njen znanstveni in tehnološki potencial nasproti Združenim državam.

Razočaranje v Memčiji

Pri nemško-sovjetskih pogajanjih v Moskvi za pogodbo o izključitvi sile med obema državama začenja slabo kazati. Sovjetski zunanji minister Gromiko je izjavil nemškemu zunanjemu ministru Scheelu, ki vodi nemško delegacijo, da se vprašanje Berlina »nemške vlade ne tiče« in da je to samo stvar štirih velikih sil. Brandtova vlada kljub temu kaže optimizem po vsej sili, medtem ko nemški tisk ne prikriva razočaranja nad dosedanjim potekom pogajanj, od katerih bo imela — ali vsaj hoče imeti — glavno korist Sovjetska zveza. To je tudi razumljivo, ker drugače teh pogajanj ne bi bila začela.

Skrajno desničarski nemški tisk označuje Brandta in Scheela za »izdajalca«, krščanskodemokratska opozicija pa ni hotela poslati na pogajanja v Moskvo svojega opozovavca, kot jo je povabil Brandt, kar dokazuje, s kakimi težavami se mora boriti Brandtova vlada glede teh pogajanj tako doma kot v Moskvi. Od njih pa si je obetala

da bodo spravile nemško vprašanje z mrtvega tira in pripomogla k ponovni združitvi Nemčije, čeprav v daljšem časovnem razdobju. Največ pa je upala Brandtova vlada od teh pogajanj prav glede bivše prestolnice Berlina, ki je s svojim »kitajskim zidom« najbolj boleča rana v nemškem narodnem telesu.

— o —

POZABLJIVOST

Mao Tse Tung je sprejel v Pekingju romunsko delegacijo, ki jo vodi obrambni minister. Ob tej priložnosti je imel kitajski vodja lep govor, v katerem je zahteval, naj vse države umaknejo svoje čete z zasedenih ozemelj.

V mislih je imel seveda Združene države in Izrael, pa tudi Sovjetsko zvezo. Pozabil pa je ta idealist najbrž na Tibet, ki ga je zasedla Kitajska in kjer preganja domoljube ter počenja okrutnosti kot vsaka zasedbena sila.

TUDI ORLOVSKI NOS INDIJANCEV DAJE PRAV HEYERDAHLU

Norveški raziskovavec, antropolog, etnolog in jezikoslovec Thor Heyerdahl se je vrnil zdaj z večino članov svoje odprave »Ra II« v Evropo. V svoji vili na Ligurijski obali pri Alassiu bo zdaj napisal knjigo o svoji lanski, ponesrečeni, in letošnji uspešni odpravi, s katerima je hotel dokazati, da so se Egipčani s svojimi iz papirusa zgrajenimi ladjami izkricali v Južni Ameriki že kakšnih 3000 let pred Kolumbom.

»Ra II« je pristal, kot znano, po 57 dneh plovbe ob obali otoka Barbados. Splav je brez vsake nezgode preplul 6200 kilometrov. Odprava se je podala na pot 17. maja iz maroškega pristana Safi. Z Barbadosa je odpotovala osemčlanska posadka splava v New York, kjer je ostala tri dni in bila tudi gost tajnika Združenih narodov U Thanta. Temu je izročila 50 steklenic z vzorci morske vode, ki jo je zajela med plovbo, kot dokaz, kako je Atlantski ocean okužen od nafte, ki jo spuščajo v morje ladje. Posebna komisija Združenih narodov, ki ima nalogo, da deluje za obrambo narave, bo kemično preučila okuženo vodo.

ZAKAJ SE JE PONESREČILA PRVA ODPRAVA

Heyerdahl je nato povabil člane odprave v svojo vilo na Ligurijski obali, da bi tam preživeli nekaj dni oddiha. V Ameriki sta ostala le Američan (iz Združenih držav) in Mehikaneec, medtem ko so Italijan Mauri, Rus Senkiewicz, ki je bil zdravnik odprave, Egipčan Sourial, Japonec Ohara in Maročan Ouhani sprejeli povabilo. Splav »Ra II«, ki je zelo dobro prestal preizkušnjo, čeprav je bil ob koncu

plovbe desetkrat težji kot ob začetku, ker se je papirus napil vode, pa bo neka holandska ladja odpeljala v Oslo, kjer bo prišel v muzej, kjer je že Heyerdahl s splavom z odprave »Kon Tiki« iz leta 1947.

Neuspeh svoje lanske odprave »Ra I« je pojasnil Heyerdahl na tiskovni konferenci s tem, da je bil splav preslabo zgrajen. Z egipčanskih slik namreč ni dovolj jasno razvidno, kako so davni Egipčani povezovali med seboj plasti papirusa. Tako je dal zgraditi splav ribičem iz Čadskega jezera, ki še zdaj uporabljajo splave iz papirusa, a se je izkazalo, da njihova tehnika gradnje splavov ni dovolj dobra za plovbo po morju. Tako je dal drugi splav zgraditi Indijancem (in ne Indijcem, kot je po pomoti poročal tržaški slovenski dnevnik). Indijanci ob jezeru Titicaca v Južni Ameriki namreč tudi uporabljajo čolne iz podobnega trsa, kot je papirus, in uspeh odprave je dokazal, da je njihova gradbena tehnika čolnov oziroma splavov izvrstna.

PRESENETLJIVA PODOBNOST

Nedvomno je Heyerdahl zdaj še bolj prepričan, da so davni Egipčani ali drugi prebivavci severne Afrike že tri tisoč let pred Kolumbom odkrili Ameriko, čeprav nehote. Na široki ocean in proti Ameriki so jih namreč po Heyerdahlovem mnenju proti njihovi volji odnesli morskimi viharji in nato tokovi, katerim se niso mogli več iztrgati brez močnih jader. Starodavne indijanske pravljice Inkov in Aztekov so namreč pripovedovale o belih, bradatih možeh, ki so prišli med nje in jih učili raznih umetnosti. Potem so izginili, a so ob-

ljubili, da bodo spet prišli, in zato so baje Indijanci imeli španske osvajavce za potomce tistih davnih belih mož, ki so jih bili povzdignili do časti bogov in prerokov ter so jim postavili tudi kipe. Zato se jim tudi niso upirali. Egipčani so verjetno naučili Indijance računanja, zvezdoslovja, gradnje piramid in templjev iz kamenitih blokov, umnega poljedelstva z umetnim namakanjem po prekopih in morda še česa. Težko si je namreč drugače razložiti presenetljivo podobnost teh ved in tehnik s tistimi v starem Egiptu.

Celo monarhična ureditev je bila enaka (tudi inkovski vladarji so se npr. poročali samo s svojimi sestrami) in Inki so po božje čistili sonce, enako kot Egipčani.

INDIJANCI — MEŠANICA DVEH RAS?

Toda tudi antropološki elementi dajejo prav Heyerdahlu. Po nekaterih teorijah so prispeli Indijanci v Ameriko preko Beringove ožine in so torej potomci vzhodnoazijskih, morda sibirskih mongolskih ljudstev. Toda verjetno so pomešani še z drugo raso, kar izdajajo njihovi orlovsko ukrivljeni nosovi. Znano je namreč, da imajo Mongoli tope, potlačene nosove, medtem ko so indijanski nosovi pravo nasprotje mongolskih nosov. Tudi nekatere druge telesne značilnosti razlikujejo Indijance od Mongolov. Tako npr. Indijanci nimajo dozdevno poševnih oči in rumene polti. Znano pa je, da imajo Semiti in tudi Hamiti orlovsko ukrivljene nosove, in tema rasama so verjetno pripadali severni Afričani, ki so se — najbrž velikokrat — nehote izkricali na obalah južne ali srednje Amerike. Seveda pa se najbrž niso mogli vrniti tja, odkoder so prišli, kot pripovedujejo indijanske pravljice, ampak so se pome-

(Nadaljevanje na 8. strani)

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

III.

Danes se belijo na rahlih, komaj zaznavnih položnih vzpetinah, na katerih so morda pred tisočletjem žrtvovali ljudi bogovom, bele, »kot iz škatlíce vzete« danske kmetije, nekatere zidane ali prezidane v moderniziranem slogu, ki pa je bil prilagoden starim arhitektonskim elementom, druge pa še čisto v starem slogu, celo s slamnato streho, tako da so podobne na zunaj razpotegnjenim štajerskim ali dolenskim kmečkim kočam, z istim naklonom streh, čeprav so v resnici urejene z rafiniranim okusom. Blizu kmetij so dolgi, moderni, skrajno snažni hlevi in mnogokje visoki kovinski silosi. Nikjer ni videti človeka, ki bi delal na polju, razen nekaj traktoristov. Tu pa tam se pase čreda krav, ki pa niso črno-bele kot v Nemčiji, ampak rdeče. Zakaj se zdijo Dancem na otoku Lolland, komaj nekaj deset kilometrov od nemške obale, rdeče krave boljše kot črno-bele, mi je ostalo skrivnost, kot tudi to, zakaj se na južnem Švedskem, v bližnji soseščini Lollanda, spet bolj vnamajo za črno-bele krave, kot sem potem njaki za živinorejo in živinozdravniki v zanjaki za živinorejo in živinozdravniki x zadrževali, če bi jih bil vprašal, a na srečo zanje nisem imel priložnosti za to. Sam sem si pojasnil ta pojav z nacionalnim ponosom. Narodni se hočejo razlikovati med seboj, ne samo po barvah zastav, ampak včasih tudi po barvah krav, samo da dokažejo, da niso odvisni

od sosedov in da ga ne »posnemajo«. In med skandinavskimi narodi nikakor ne manjka medsebojne ljubosumnosti in kljubovalnosti, kot sem vedel že prej in kot sem se med tem potovanjem še bolj prepričal, čeprav seveda s tem ni rečeno, da bi se kdaj spozabili do tega, da bi si medsebojno rezali vratove, kakor se je kdaj že zgodilo med kakšnimi drugimi »bratskimi« narodi.

Ne da bi se bil prav zavedel, smo zavozili po mostu preko morskega preliva, komaj širšega kot kakšna reka, in se znašli na večjem otoku Sjælland (Morska dežela), največjem na danskem otočju. Na njem leži glavno mesto Kjöbenhavn (Trgovski pristan). Tudi ta otok je ena sama prijazna, le tu pa tam rahlo valovita ravnina. Najvišja valovitost zemljišča doseže morda nekaj metrov in še to zelo položno. Toda oko se kar odpočije na tako rahli vzpetini, ki pretrga ravno črto obzorja, zlasti če stoji, kot navadno, na vrhu ali sredi vzpetine, bela kmetija ali gozdni bukova; sploh je povsod videti same listovce, iglavcev sploh ni, in to daje danski pokrajini za naše, na iglavce ali vsaj na mešan gozd vajene slovenske oči čudno mehko, kar preveč mehko podoba. Pogrešamo smreke in bore, pa tudi velike, rogovilaste hraste. Vse je milo, mehko in horizontalno, nič ni trdega, skalnega, kvišku kipečega in kljubovalnega kot v tipični slovenski, posebno tudi v kraški pokrajini. Mislim, da bi na danskih poljih težko našel za pest debel kamen. Oko kljub vsej prijaznosti

te zemlje nehote išče kak hribček, kako skalo, ki ju ni nikjer. Vlak hiti naprej, ne da bi se kje ustavil.

Proti večeru smo v Kjöbenhavn, ki mu pravimo Slovenci po nemški obliki imena navadno Kopenhagen. To mesto je bilo v vikinških časih in je tudi še danes najvažnejše trgovsko središče na evropskem severu in je od tega tudi dobilo ime. Staronordijska beseda kaup je pomenila kupiti. Sem so prihajali trgovci in kupci iz vseh dežel, od Finske in baltskih dežel na celini do severne Norveške in Holandije. Trgovina in bogastvo sta krepila tudi politično moč Danske. Ta mali severnoevropski narod, ki tudi danes ne šteje več kot 4.700.000 ljudi, torej približno trikrat toliko kot je Slovencev v matični deželi, se lahko ponaha z verjetno najsrečnejšo zgodovino med vsemi evropskimi narodi. Nikoli mu ni bilo treba živeti pod tujo oblastjo, razen pod kakšno kratkotrajno tujo zasedbo, kot npr. med drugo svetovno vojno. Pred močnimi državami na celini ga je varovala zelo kratka in utrjena kopenska meja na južnem koncu Jutlandskega polotoka in močna mornarica, pred skandinavskimi sosedi pa dolgo časa kulturna, gospodarska in vojaška premoč, ki je bila vse do modernega časa vedno kos sunkom iz Švedske, medtem ko je Norveška že v 14. stoletju postala vazalna dežela Danske in je ostala to do začetka 19. stoletja. Ta dolga tesna državna zveza Dancem in Norvežanom (ki so sicer uživali marsikakšne samoupravne pravice) pa je bila v resnici popolna danska hegemonija in je skoro privedla do tega, da bi bili Norvežani izgubili svoj jezik, o čemer pa bom spregovoril še pozneje.

(dalje)

I Tržaškega

So naši maturanti zreli?

Iz razgovorov z nekaterimi člani izpitnih komisij

Ze med maturami in po končanih izpitih no slovenskem učiteljišču, trgovski akademiji, na znanstvenem in klasičnem liceju smo se pogovarjali z nekaterimi člani izpitnih komisij. Postavili smo jim nekaj vprašanj, na katere so prijazno odgovorili vsak po svoji sodbi in po izkustvu, pridobljenem med izpiti. Zeleli pa so ohraniti anonimnost.

Bi nam lahko izrazili svoje misli o načinu in poteku letošnjih matur?

Letošnji način zrelostnih izpitov je z malo izjemami podoben lanskemu. Večjo tehtnost se polaga na prejšnje kandidatove šolske uspehe, na zaključne ocene — ne rede — profsorskega zbora v zadnjem letniku. Prav tako ima tudi večjo važnost poseg in mnenje člana komisije, ki je zastopnik zavoda.

O poteku samem, saj pri slovenskih maturah, je treba reči, da je šlo skoro vse prav gladko. Težave so, z redkimi izjemami, pri privatistih, ki morajo polagati še dodatne izpite, katerim pa brez šolskega pouka sami niso kos. Pravilno bi tudi bilo, da bi vsi predsedniki izpitnih komisij na slovenskih šolah do odtenkov poznali slovenski jezik, ker pokaže prav naloga iz slovenščine, kakor na italijanskih šolah iz italijanščine, kandidatovo zrelo razgledanost in pravilno izražanje misli. Saj imamo že toliko usposobljenih naših profesorjev, ki bi temeljito opravili tudi predsedniško delo, kot se je to v mnogih primerih že uspešno izkazalo.

Kakšna je pa sodba dijakov o novem načinu matur?

Vprašati bi morali pravzaprav nje same. Kolikor se pa more povzeti iz pogovorov z njimi, se jim zdijo nove mature precej lažje od prejšnjih. To pa predvsem dijakom »slabše« vrste, ki jim ugaja odprava tako imenovanega »nacionizma«. Pri tem pa je treba pripomniti, da se tudi tako priporočani dialog med kandidatom in izpraševalci ne more razvijati brez nekega temeljnega znanja predmeta, katerega si je kandidat sam izbral ali mu ga je določila komisija. To velja posebno še za matematiko in druge znanstvene predmete, prav tako tudi pri razpravi iz slovstvenih zgodovin in besedne umetnosti.

Primeri pri klasični maturi nam nudijo dokaze za to. Med letom uspešni dijaki so se znali tudi pri zeleni mizi spoprijeti z »dialogom«.

Izidi so pokazali precej dobre uspehe. Obstaja kakšen poseben vzrok za ta pojav?

Brez dvoma olajšanje izpitnega načina. Saj ima maturant le dve pismeni nalogi in dva predmeta pri ustnem izpraševanju. Poprej je moral odgovarjati iz šestih ali osmih predmetov. Po drugi strani je treba upoštevati, da je mladina danes bolj sproščena in razgledana kot prejšnji rod. Nemalo je odvisno tudi od izpitnih komisij, v katerih bi morali sedeti starejši člani z večletno vzgojiteljsko in strokovno prakso. Dobri uspehi pri slovenskih maturah — in to je treba poudariti — so pa tudi sad uspešnega dela in pouka na naših višjih šolah in njihovega pro-

fesorskega zbora. Tega dejstva naj se tudi naša javnost bolj zaveda.

Po novih predpisih — kolikor smo slišali — mora izpitna komisija kandidata tudi oceniti, za katero študijsko smer je bolj sposoben in kateri poklic je zanj bolj ustrezen. Kaj mislite o takem načrtnem usmerjevanju?

Razne najnovejše ministrske okrožnice res zahtevajo točne statistične podatke, koliko abiturientov se bo vpisalo na to ali ono fakulteto. Po mnenju večine komisij so pa takšne statistike bolj mrtva številka kot pa stvarno dejstvo. Komisija mora izreči le sodbo, ali je kandidat po šolskih in izpitnih uspehih bolj zmožen za literarno ali znanstveno smer. Do kakšnega poklica bo pa prišel, je odvisno od nešteti drugih činiteljev.

Kakšne smeri bi pa svetovali, da bi se jih naši dijaki oprijeli? Po maturi po navadi tavajo v neki negotovosti.

Odgovor je lahko le bolj splošen. Naše šole ne nudijo samo strokovne izobrazbe in so, ali bi morale biti, tudi formativnega značaja, to se pravi, izoblikovati morajo tudi dijakovo osebnost. To pa ne po kakem zasta-

relem kopitu, da so naše šole le goli prevod drugih ali pa da bi se morale podrejevati kakim strankarskim smerem. Izoblikovati mora svobodne in poštene može in državljanje. Le take duhovno in strokovno oblikovane osebnosti si bodo izbrale poklice, ki bodo dali v prvi vrsti naši etnični skupnosti na tem ozemlju fante in dekleta, ki bodo sposobni za bodoče delo in vodstvo.

r. b.

☆

Padriče

»Športni teden Gaje«

Športno združenje Gaja s Padrič bo ob zaključku svoje enoletne sezone priredilo od 1. avgusta do 9. avgusta drugi športni teden Gaje, ki bo gotovo ena največjih manifestacij slovenske poletne športne sezone. Na tej veliki športni manifestaciji, kjer se bo zvrstilo kar osem športnih panog (balincanje, bližanje, košarka, kotalkanje, maraton Gaje, med dvema ognjema, odbojka in nogomet), bo med drugim na sporedu tudi mednarodna nogometna tekma med mladinskima enajstericama Gaje in ljubljanske Olimpije, mednarodni košarkarski turnir, meddržavna odbojarska tekma med moškima šesterkama Bora in Jesenicami ter druga zanimiva tekmovanja.

Športni teden Gaje se bo začel v soboto 1. avgusta, s kotalkarsko revijo. Predvajalo jo bo SD Polet, ki je s tem svojim sporedom želo že obilo uspehov na dveh prejšnjih manifestacijah.

b. l.

Razgovori gredo fi kraju

V Trstu se s pospešenim tempom nadaljujejo razgovori med predstavniki sredinsko-levih strank in Skupne slovenske liste o možnosti obnovitve sodelovanja pri vodstvu tržaške občinske uprave, pokrajinske uprave in nekaterih drugih krajevnih uprav ter ustanov. Odposlanstva so skoraj zaključila razpravo o upravno-političnem programu, ki naj ga izvede bodoča pokrajinska uprava, ter hkrati preverila dosedanje delovanje tržaške občinske uprave, in sicer v luči že sprejetih obveznosti.

Kar zadeva devinsko-nabrežinsko občino, je bilo sklenjeno, da se bodo odposlanstva sredinsko-levih strank in Skupne slovenske liste sestala tudi na krajevni ravni, da se sliši mnenje dejavnikov, ki so neposredno prizadeti pri reševanju vprašanja sestave novega občinskega odbora. Jasno pa je, da bo tudi rešitev tega vprašanja predstavljal del morebitnega splošnega sporazuma na pokrajinski ravni.

Med razgovori o bodočem programu pokrajinske uprave je odposlanstvo Skupne slovenske liste izročilo v proučitev svojim sobesednikom dokument, ki poleg problemov splošnega značaja obravnava tudi vprašanja, katera poblize zanimajo slovensko narodno skupnost. Tako je slovensko odposlanstvo v okviru pokrajinske uprave zahtevalo ustanovitev urada za stike z javnostjo z imenovanjem osebja, ki obvlada slovenski jezik, izdajanje pokrajinskega vestnika tudi v slovenščini, postavitve dvojezičnih napisov ob pokrajinskih cestah, sprejem sklepa, ki bo omogočil finansiranje Slovenskega gledališča iz javnih skladov itd. Posebne važnosti se nam dalje zdi zahteva, naj pokrajina podpre pobudo za ustanovitev stolice in institu-

ta za slovenski jezik in književnost pri tržaški univerzi, kot tudi zahteva, naj pokrajina odločno posreduje, da se bo jeseni v Trstu končno odprla slovenska strokovna šola.

Kot smo zvedeli, so sredinsko-leve stranke sprejele domala vse zahteve Skupne slovenske liste.

Razgovori med sredinsko-levimi strankami in Skupno slovensko listo se bodo nadaljevali še nekaj dni in se bo verjetno kmalu izkazalo, ali je možna obnova sodelovanja v že omenjenih krajevnih ustanovah.

— o —

»LJUDSKA VESELICA« V DEVINU

Turistična ustanova, ki deluje na področju devinsko-nabrežinske občine, je v nedeljo, 26. julija, priredila v Devinu tradicionalno »ljudsko« veselico. Na obširnem vrtu hotela in restavracije Ples je v večernih urah igrala nabrežinska godba na pihalu, vmes pa je nastopil moški zbor »Fantje izpod Grmade«, ki je pod spretnim vodstvom dirigenta Iva Kralja ubrano zapel vrsto pesmi. »Veselica« se je zaključila z običajno tombolo.

Ta dan je bilo tudi slikarsko tekmovanje ex tempore, ki pa je letos bilo namenjeno najmlajšim, to je otrokom do 15. leta starosti. Tekmovanja se je udeležilo 37 otrok, od katerih je bilo 16 iz Devina. Ocenjevalna komisija se je sestala v sredo zvečer in določila tudi nagrade; medtem ko pišemo, pa nam sklepi komisije še niso znani.

Pevma DVOJNI FARNI PRAZNIK

V nedeljo je naša župnija obhajala kar dvojen praznik. Imeli smo farno »šagro« s procesijo v čast sveti Ani, zvonili smo pa tudi k slovesnemu jubileju bisernega mašnika, našega dušnega pastirja Antona Rutarja.

Dva in trideset let nas vodi kot skrbni oče v dobrih in bridkih letih. Kako bi mu povrnili vsaj z drobcem za vse njegovo javno in še bolj tiho delo za naš duhovni in telesni blagor?

Z globoko hvaležnostjo in molitvijo, da bi nam ga Bog še dolgo zdravega in tako skrbnega ohranil!

Ta globoka spoštljivost do jubilaranta se je pokazala v nedeljo, ko se je ob deseti uri cerkev docela napolnila. Iz zakristije je šel jubilarant v sprevedu s sobraty pred glavna cerkvena vrata, kjer so mu belo oblečene deklice poklonile v dar cvetje in faksimile Trubarjevega svetega pisma, prvega v našem jeziku.

Ganljiva je bila deklamacija priložnostnega soneta Ljubke Šorlijeve. V cerkvi je prav ubrano pel zbor pod Valentinčičevim vodstvom.

Jubilarant je še prav mladostno opravljal vse cerkvene obrede. Mons. Klinec je prebral brzojavko sv. očeta in pozdravno pismo nadškofa Cocolina. Imel je tudi slavnostni govor, v katerem je združil pomen farnega praznika in jubilarantovo slavlje. Razvila se je tudi procesija do trga, kjer je bil postavljen oltar. Nato so se vsi vrnili v cerkev, kjer se je skupna slovesnost končala z zahvalno pesmijo.

Cerkev je bila še malokdaj tako polna kot pri tem dvojnem farnem prazniku, ki je bil res lep in prisrčen.

Sozdravljen, biseromašnik!

V nedeljo 26. julija je Pevma slovesno obhajala biserno-mašniški jubilej svojega dolgoletnega župnika Antona Rutarja.

Vablivo zvonjenje in pritrkovanje je nannanjalo jubilejno svečanost in obenem farni praznik. Gospod župnik je sicer odklanjal v svoji dobrodušni skromnosti vsako večje praznovanje, toda polna cerkev faranov je pokazala, kako globoko cenijo in spoštujejo svojega dušnega pastirja, ki jim vedno zvesto ohranja božjo in materino besedo.

Naj navedemo nekaj življenjskih podatkov o njem. Anton Rutar se je rodil pod kmetsko streho v Drežnici nad Kobaridom dne 29. maja 1886. Že ta številka pove, kako dolga je njegova življenjska pot, a ne, kako polna dela in tudi bridkosti.

Studiral je gimnazijo in bogoslovje v Gorici. V mašnika je bil posvečen 25. julija 1910. Letos torej obhaja biserni jubilej svojega mašništva. Nadškof ga je najprej poslal za kaplana v Tolmin, od tam za župnega upravitelja na Bukovo. Vsestranske sposobnosti, med temi tudi gospodarske, so nagnile predstojnike, da so mladega duhovnika postavili 1. oktobra leta 1914 na odgovorno mesto ekonomista in podravnatelja bogoslovnega semenišča v Gorici. Na tem položaju je ostal celih dvanajst let. Za desetine in desetine bodočih duhovnikov je skrbel kot pravi duhovni in krušni oče. Njegova soba na desni strani dolgega in širokega hodnika v prvem nadstropju je bila zatočišče in svetovališče za bogoslovce in tudi za laično mladež v kulturnem prerodu Goriške.

V Gorici se nadaljujejo posvetovanja predstavnikov peterih strank, ki sestavljajo levo-sredinsko večino v pokrajinskem in občinskem svetu.

Za njih sestavo prihajajo v poštev kot novi elementi nasprotovanja med socialisti in socialnimi demokrati glede nekaterih načelnih točk upravno-političnega značaja. V drugi vrsti vplivajo na sestavo svetov in načelnih točk tudi še negotove rešitve v zvezi z razpletom vladne krize. Tretjič pa se morajo vse levo-sredinske skupine ozirati tudi na zahteve republikanske stranke, ki dolga leta ni bila soudeležena pri upravnih odborih, zdaj pa postavlja tudi ona svoje pogoje.

Pogajanja med strankami, ki navadno menjujejo svoje odposlance pri vsakem sestanku, potekajo zelo počasi. Nekoliko več stičnih točk so našli za sestavo pokrajinskega odbora in njegovega programskega delovanja. Po doseženih temeljnih sporazumih kaže, da bo pokrajinski svet sklican že 3. ali 4. avgusta.

V petek zvečer so strankarski zastopniki razpravljali o občinskem programiranju za bodočih pet let. V pretresu so imeli vprašanja o socialnem skrbstvu in zdravstvu.

Na zahtevo republikancev so debato nadaljevali še v ponedeljek. Poleg tega so govorili še o šolstvu in športu. V zvezi s športnim razvojem so bili vsi zastopniki mnenja,

Iz Goriške

Posvetovanje strank

da se mora razširiti mreža športnih naprav po vseh mestnih okrajih in mora biti na razpolago vsem občanom.

Za petek je sklican nov sestanek, kjer bodo zastopniki peterih skupin razpravljali še o ostalih programskih točkah in o sestavi občinskih upravnih teles. Pri tem je treba pripomniti, da so se trenja glede izbire ali nadomestitve kakih izvoljenih kandidatov v pokrajinski ali občinski svet nekoliko polegla. Prevladuje logična sodba, tudi v vrstah SDZ, da komur so volivci z glasovi dali svoje zaupanje, mora sprejeti in obdržati svoje mesto. Osebnih pogledi v vodstvih strank samih se morajo podrediti demokratični volji in izberiti volilnih skupin.

Vendar pa ni še gotovo, ali bomo imeli do srede avgusta že župana, in sestavljen občinski odbor. Volivci in občinske koristi že nestrpnost terjajo na rešitve.

SEDEJEVA PROSLAVA V CERKNO

V nedeljo 26. julija so priredili Cerkljani pod vodstvom svojega zelo prizadevnega dekana Stanka Medveščeka prisrčno proslavo z akademijo in razstavo v spomin in v čast velikemu cerkljanskemu rojaku goriškemu nadškofu Frančišku Sedeju.

Po njegovi smrti 28. novembra 1931 je bil vsem časopisom ukazana tiskovni molk o u-sodi in veličini vladike Sedeja — enega največjih Slovencev med obema vojnama na Primorskem. Ta Sedejeva proslava je zopet odkrila njegovo veličino.

Cerkno je bilo za to priložnost slovesno okrašeno z mlaji, venci in cvetjem, posebno cerkev sv. Ane, pred katero so stali fantje in dekleta v vrstah.

Proslave so se udeležili škof Jenko, predsednik krajevne skupnosti Cerkna Zajc, zastopnik goriškega nadškofa Eržen, Sedejev nečak z gospo dr. Josip, vrsta kulturnih predstavnikov, duhovnikov iz cerkljanske in idrijske dekanije, časnikarjev in ljudstva.

Na akademiji v cerkvi je po dekanovih uvodnih besedah nastopil domači mešani zbor z Vodopivčevimi skladbami, posvečenimi pokojnemu nadškofu. Solospev »Lét petdeset je že minulo« je zapel Sedejev pranečak Cvetko. Izčrpen slavnostni govor je imel nadškofov nečak dr. Josip Sedej iz Zagreba, eden redkih bližnjih sorodnikov. Fantje in dekleta so občuteno recitali Terčeljevo trilogijo »Pokojnemu nadškofu dr. Fr. Sedeju«. Na koncu so zapeli še zaključno ljudsko pesem.

Opoldne je pesnik Ludvik Zorzut odprl v dveh prostorih v župnišču z izredno strokovno skrbjo urejeno razstavo, ki ponazoruje Sedejevo življenje in delo od pastirčka na planini do visokega cerkvenega dostojanstvenika. Med raznimi listinami, spisi, razpravami, pastirskimi listi, kipci in stoterimi drugimi eksponati je razstavljen tudi nov nadškofov kip, ki ga je za to priložnost izdelal Bojan Kunaver.

Zanimiva razstava, ki odgrinja več kot četrto stoletja dolgo dobo naše kulturne, cerkvene in politične preteklosti, bo odprta do ponedeljka. V manjšem obsegu bo pa stalna.

Po Rutarjevi zaslugi je našlo bogoslovno semenišče med prvo svetovno vojno prostoro v Stični. Tja je rešil tudi dragoceno semeniško knjižnico. Po vojni je zopet bila njegova prva skrb, da se je bogoslovca z vso svojo opremo vrnila v Gorico. Marsikje je moral ekonom začeti prav znova. Pomagal je tudi pri dušnem pastirstvu na Travniku za slovenske vernike. Bil je med soustanovitelji vseh krščansko socialnih, prosvetnih in gospodarskih organizacij na Goriškem, zlasti pri Alojzijevešču, Mohorjevi družbi, Gospodarski zvezi in pri Katoliškem tiskovnem društvu. Njegovo na široko razprto delovanje za ohranitev naše etnične skupnosti je postalo trn v peti tedanjim oblastnikom. Leta 1934. so ga internirali v Montellone pri Spoletu, kjer je prebil dvajset težkih mesecev. Vrnil se je bolan domov in se je moral nekaj časa zateči v zdravilišče. V juniju 1938 je bil imenovan za župnega upravitelja, nato za župnika v Pevmi kjer deluje že 32 let. V najtežjih časih je vztrajal pri svojem ljudstvu kot dobri pastir in oče. V svojem možatem pogumu ni klonil pred nobenim strahovanjem. Vzorno dušno pastirovanje, obnovljena cerkev, društveno delo in stotero drugih skrbi pričča, da je jubilarantovo delo kljub častitljivim letom še vedno polno mladostnega zagona.

Bog daj, da bi tako še ostalo; to želijo župniku Rutarju vsi njegovi farani in vsi naši sodeželani. Posebne čestitke mu spoštljivo pošiljajo preko našega lista poleg nas tudi vsi prijatelji in znanci z voščili: še ad multos annos!

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Avtentično dolgolasarstvo

Nova dvojna številka »Mladike«, za junij in julij, prinaša na uvodnem mestu besedilo govora, ki ga je imel pisatelj Alojz Rebula na letošnjem Slovenskem taboru na Repentabru, za 25-letnico konca vojne in za 25-letnico konca fašizma in nacizma.

V sijajno stiliziranem govoru je Rebula najprej grenko, a realistično, čeprav v pesniških metaforah, prikazal našo neveselo stvarnost, ki se prerada tolaži z lepimi frazami — naša maldolušnost, upadanje-rojstev, izginjanje slovenske množičnosti, upadanje narodne zavesti, slabokrvnost našega tiska — nato pa je dejal: »Odločitev za slovenstvo je že petsto let protikonformistično dejanje: za zamejskega Slovenca ostaja v celoti protikonformistično dejanje do danes. To je avtentično dolgolasarstvo, s katerim se lahko postavlja naša mladina mnogo bolj izzivalno, kakor če se polovičarsko skrega z brivcem: s takšnim izzivom zrastejo človeku lasje do kolen. In to je naposled upor, ki ti da možnost nekega celovitega angažmana, nekega širokega intelektualnega razpona, neke ostre bivanjske svežine, ki ti jo kdo drug iz svojega nacionalnega komforta lahko tudi zavida... Za nikakršno zatohlo samoslovenstvo ne gre, kakor hoče dokazovati kakšna kratkolasarska ljubljanska filozofija, ki hoče prepiti svoj provincialni manjvrednostni kompleks s snobističnim svetovljanstvom. Gre preprosto za zvestobo, ob kateri je vsaka licitacija izključena, ker je to prej zvestoba naturi kot slovenstvu, prej zvestoba človeškemu pogoju kot narodnosti, prej zvestoba planetu Zemlji kot zgodovini. Mi, ki smo se danes zbrali na tej zgodovinski skali — nadaljuje Rebula — imamo neko nedvoumno izbiro že za sabo. Zdaj gre za to, da ta izbira raste v čedalje višjo civilno in človeško kvaliteto, To naj bo dvodimenzionalen razpon navzdol in navzgor: v globljo rast v lasten humus in v višji

razpon v nadnacionalno človeškost. Kdo je do danes najuniverzalnejši duh v slovenski zgodovini? Tisti, ki je napisal doslej najlepšo pesem svoji rodni vasi: Prešeren. Samo človek, ki je tako neizbrisno nosil v sebi Vrbo, je lahko potem tako zanosno zapel Zdravico vsem narodom. Tako se bomo tudi mi avtentično odpirali svetu, kolikor bomo rasli v svojo lastno bit. Toliko bomo spoznavali, kolikor se bomo spoznavali. Toliko bomo pristni svetovljani, kolikor bomo pristni Slovenci...«

Izmed ostale vsebine naj omenimo nadaljevanje povesti slovaškega pisatelja Zúbeka »Pomlad Adele Ostroluške« v prevodu Marijana Breclja, članek o odkritju spominske plošče patriu Stanislavu Škrabcu, članek Danila Sedma-

ka o opuščanju dolžnosti in zgolj poudarjanju pravic, kar je tipično za naš čas; Beličičevo oeno Pogačnikove zbirke »Pesmi mladih let« in Truhlarjeve »V dnevih šumi ocean«, esej Josipa Kravosa »Svetoivanska okrogla miza«, nadaljevanje Jevnikarjeve razprave »Sodobna slovenska zamejska literatura« in tudi aktualen članek Kondorja »O objektivnosti in naprednosti«. Izvirno leposlovje v pripovedni ali pesniški besedi zastopajo v tej številki Bruna Pertot, Lev Detela, Boris Pangerc, Nelly Schuster, Franc Jeza, Atilij Kralj in Mojca Rant, ki je začela objavljati zgodbo »Prababica«. O športnih dogodkih pišeta Saša Rudolf in Sergij Pahor.

—o—

SPAZZAPANOVA RAZSTAVA IN PROSLAVA

V soboto so odprli v Gradiški v zelo slovesnem vzdušju retrospektivno razstavo umetniških del našega rojaka Lojzeta Spazzapana.

Revija „Sinteza“

Nedavno je prišla tudi v našem mestu na knjižni trg nova, 16. številka revije »Sinteza«, ki jo izdajajo Zveza arhitektov Slovenije, Društvo slovenskih likovnih umetnikov in Društvo likovnikov-oblikovavcev Slovenije. Glavni urednik je umetnostni zgodovinar Stane Bernik, odgovorni urednik arhitekt Janez Lajovic, člani uredništva pa so umetnostna zgodovinarica Jelislava Čopič, arhitekt Marijan Gnamuš in slikar Marijan Tršar. V izdajateljskem in uredniškem svetu pa je še večje število uglednih umetnikov, arhitektov in drugih kulturnih delavcev, med njimi arhitekt France Ivanšek, arhitekt Grega Košak, umetnostni zgodovinar oZran Kržišnik, slikar Gabrijel Stupica in umetnostni zgodovinar Nace Šumi.

Med prispevki te nove, 16. številke je treba najprej omeniti zaradi njene zanimivosti in izvirnosti razpravo »Avtohtoni obliki pastirskih koč v slovenskih Alpah«, ki jo je napisal An-

ton Cevc. Taki izvirni slovenski obliki pastirskih koč sta »stan na koleh« in ovalna bajta; prvo najdemo zlasti na planini Blato v Bohinju, drugo pa na Veliki planini. Anton Cevc piše med drugim: »Če nas bo poleti v sončnem vremenu pot vodila po Julijskih in Kamniških Alpah in se bomo spotoma razgledovali po travnatih planinah, kjer se na paši oglašajo pritrkavanje kravjih zvoncev, se ustavimo še v bližnji pastirski vasi! Tam nas bodo pozdravile preproste pastirske kočice, narejene iz lesa in kamenja, vzdignjene nad tla ali stisnjene k njim pod široko ovalno streho. Njih prastara in nenavadna oblika ter elementarna arhitektonska govorica nas bosta gotovo pritegnili, da ju bomo želeli pobliže spoznati.«

Anton Cevc potem z etnografskega in arhitektonskega stališča analizira obe obliki koč, v svojih zaključkih pa zapusti tla realnosti in se izgubi v fantazijah. Taka fantazija je njegovo sklepanje, da predstavljajo kočice ostanek stavb na koleh takoimenovanih mostiščarjev, ki so baje živeli nekdanj na ljubljanskem barju in drugod ob jezerih in močvirjih. V resnici gre skoro gotovo za ostanke kašč, shramb za hrano, ki so jih postavljali prebivavci evropskega severa in morda tudi srednje Evrope v davnih časih na koleh le zato, da bi obvarovali živila pred medvedi in drugimi divjimi živalmi. Take shrambe na koleh so se ohranile še marsikje, zlasti na Norveškem, kjer jim pravijo stabur (in ostanek te besede je tudi slovenska beseda steber) ali loft (od česar pride verjetno tudi slovenska beseda lopa, po običajni asimilaciji f v p).

Anton Cevc ne upošteva splošnega razvoja kulture in s tem tudi stavbarstva. Ni mogoče, da bi hoteli nekdanji ljudje za vsako ceno vztrajati v kočah na koleh tudi v planinah, kjer bi to ne bilo imelo na njihovo osebno varnost nobene pomena. Cevcu je treba priznati brihtnost pri odkrivanju starih oblik koč, kritično pa je treba gledati na njegove zaključke.

Aleksander Bassin je prispeval članek »Marginalije ob grafičnem trenutku '69«, o grafični Biennali v Ljubljani, pri čemer je posebej natisnjen tudi članek italijanskega kritika Umbra Apollonia o njej. Ivan Sedej piše o slikarju Dragu Hrvackem, Špelca Čopič o takoimenovani socialni umetnosti ob razstavah v Beogradu in Slovenjgradcu, Ješa Denegri iz Beograda o srb-

ELLWANGEN - kraj ječe sv. Metoda - se je častno oddolžil

(Velika slovenska slovesnost ob odkritju spomenika sv. Metodu)

(od našega dopisnika)

II.

Odkritje spomenika (dne 12. julija) v čast sv. Metodu, panonsko-slovenskemu nadškofu, pa je povsem naravno najprej klicalo k proslavi Slovence. Slovenci so razumeli ta važen klic in so odlično sodelovali, doprinesli so osrednji ali »levji delež«, ne sicer masovno, vendar z zastopniki vega slovenskega naroda iz matične države, iz slovenskega zamejstva na Koroškem in v Primorju in po slovenskih sezonskih delavcih in delavkah v Nemčiji, po slovenskih izobražencih in po preprostem ljudstvu.

V soboto zvečer dne 11. julija so se najprej pripeljali v Ellwangen Korošci z nekaterimi zastopniki s Štajerskega, Primorskega in iz Prekmurja. Korošci so prišli v ljudskih nošah. Z njimi je bil celovski stolni kanonik prelat *Aleš Zechner*, goriški stolni kanonik, kancler *msgr. dr. Klinec*, pisatelj *dr. Metod Turnšek* z Rebrce, prekmurški duhovnik salezijanec *Anton Terner* iz Reke, selski kaplan *Ivan Matko*, ki je z veliko požrtvovalnostjo organiziral selski pevski zbor tudi za koroški in panonski rej.

Izletnike in romarje je sprejel sam župan *Karl Wöhr*, ki jih je takoj popeljal na ellwangen-

ški grad, kjer so Ellwangenčani imeli svoj običajni vsakoletni praznik (za drugo nedeljo v juliju): »V gosteh pri gospodu proštu«. Grad je namreč bil nekoč prestolnica prošta-kneza. Kakor je ta vsako leto pogostil in počastil svoje podložnike, tako še sedaj vsako leto časti svoje meščane župan. Tokrat so med njegovimi mestnimi gosti, ki jim je igrala dvojna izbrana godba, bili tudi Slovenci. Ti se niso mogli načuditi domačnosti in prisrčnosti, ki vlada med županom in ljudstvom. (O tem, da so na drugo pekli vola, drugič.)

V nedeljo zjutraj so peli zvonovi vseh cerkva. Slovenska služba božja je bila napovedana ob deveti uri v najimnitnejši, v proštijiški mestni cerkvi. Prihitali so Slovenci tudi iz nemških krajev. Njihovi dušni pastir *g. Ciril Turk* je prispel celo z avtobusom, polnim slovenskih gorenjskih noš in s posebnim moškim pevskim zborom. Pa tudi nemški, ellwangenški pevski zbor se je za to slovesnost naučil staroslovenskega petja. Nastopil je že nekaj dni prej pri besednem bogoslužju »kongresistov.« Tako so za slovensko sv. mašo, ki jo je darovalo 6 duhovnikov s prelatom *Alešem Zechnerjem* na če-

(Nadalj. na 7. strani)

(Nadalj. na 8. strani)

Sodobno kmetijstvo

O gnojenju trt

Gnojenje lahko močno vpliva na količino in kakovost pridelka. Medtem ko o tem nihče več ne dvomi, pa je poznavanje kemično-fizioloških procesov v rastlini še precej pomembno. Naši vinogradniki imajo dosti možnosti, da se na raznih tečajih seznanijo s tem (žal nekateri ne kažejo preveč zanimanja za strokovno izpopolnjevanje), toda prav gotovo so tudi še tako dobri tečajji pre malo, če jih ne spremlja delo na terenu in pa laboratorijske analize. Vinogradništvo zavzema v naših razmerah zelo pomembno mesto in bi torej bilo želeli, da bi si katera izmed deželnih ustanov, ki deluje na kmetijskem področju, opremila laboratorij in tako končno tudi pri nas pomagala utirati pot večji strokovnosti.

Znanstveno ozadje gnojenja je še daleč od tega, da bi prodrlo v zavest naših vinogradnikov. Pričujoči sestavek želi nekoliko osvetliti predvsem problem fiziološke faze hranjenja, ki se naslanja na biokemično funkcijo makroelementov pa tudi tistih, ki količinsko niso v takšni meri prisotni kot prejšnji, katerih vloga pa je ravno tako pomembna — ki jih imenujemo mikroelemente.

MAKROELEMENTI

Makroelementi sestavljajo 95,5 odst. snovi, ki so prisotne v suhem stanju in sicer: dušik (N), fosfor (P), kalij (K), kalcij (Ca), magnezij (Mg) in žveplo (S).

MIKROELEMENTI

Okoli 0,5 odst. suhe snovi pripada skupini mikroelementov, med temi so predvsem bor, železo, mangan, baker in molibden. Pomen in vloga mikroelementov nista še določena znana, toda pripisujejo jim pomembne funkcije pri nastajanju raznih biokemičnih procesov npr. pri nastajanju vitaminov itd.

Uporaba mikroelementov je brezpogojno potrebna, mora pa sloneti na poznavanju rasti razmer, kajti prevelik delež mikroelementov v zemlji utegne delovati toksično.

ČINITELJI, KI VPLIVAJO NA PREHRANO TRTE

Pri gnojenju vinograda je treba poznati vlogo in vpliv raznih činiteljev kot npr. podnebje (padavine, temperatura, lega itd.), fizično in kemično sestavo tal, količino elementov v tleh, načina gojitve trt, starost in vrsto trt, letni čas itd.

KAKO DOLOČAMO HRANILNE POTREBE TRTE

Analiza tal je še vedno nepogrešljiv pripomoček za spoznavanje rasti razmer. Tako določimo delež kalcija v zemlji, stopnjo kislosti, celotni delež dušika. Pri nekaterih elementih kot fosfor in kalij je treba upoštevati, da so sicer lahko prisotni v določeni meri v zemlji, niso pa v isti meri dostopni rastlini.

Foliarna diagnoza je zelo uporabna metoda pri določanju rasti hranljivih snovi in sicer pri tem analizirajo robove listov, ki rastejo nad grozdom. Na ta način ugotovimo, v kakšnem hranilnem stanju se nahaja trta oziroma kaj ji primanjkuje in česa ima trta preveč. To je hkrati najbolj enostavna metoda.

KDAJ IN KOLIKO GNOJIMO?

Tu mislimo posredovati le nekaj osnovnih informacij, kajti ključ do pravilnega gnojenja, daje le poznavanje rasti razmer in pa analiza omenjenih dejavnikov. Dober vinogradnik pa bo vedel še za kakšno posebnost svojega trtnega nasada in to primerno upošteval.

Najizdatneje gnojimo takrat, ko pripravljamo nov vinograd, posebno bogat naj bo delež hlevskega gnoja (od 500 in več stotov na hektar). Delež fosforovega gnojila znaša od 100 do 500 kg na hektar, kalijeva oksida pa od 100 do 1000 kg na hektar, delež gnojil, ki vsebujejo bor in magnezij pa je mnogo manjši. Na kislata tla je treba dajati dosti kalcija, 15 pa tudi več stotov na hektar.

Rodnih vinogradov ne gnojimo tako izdatno, vendar je dobro ravnati se po principu, da je treba zemlji vrniti tisto, kar ji je rastlina odvzela, dati pa ji je treba še več, pač po količini pridelka, ki ga želimo doseči. Ta delež znaša 30-100 odst. tistega, kar zemlji vračamo.

Z gnojenjem ne smemo pretiravati na mastnih tleh, taka so nri nas lapornata tla v tržaškem in miljskem bregu. V bolj propustnih kraških tleh, ki so hkrati navadno tudi plitva, pa je gnojenje bolj izdatno. Takšna tla so tudi zelo revna na organskih snoveh, zato je izdatno temeljno gnojenje s hlevskim gnojem neobhodno potrebno.

PREJELI SMO

V četrtek 23. t. m. je bila na sedežu Slovenskega gospodarskega združenja razširjena seja predsedstva, katere so se udeležili tudi strokovnjaki iz raznih področij. Na seji je potekal razgovor predvsem o kritičnem stanju za slovensko gospodarstvo in študirajočo mladino na Tržaškem zaradi nerazumljivega zavlačevanja otvoritve slovenske strokovne šole. Da sta strokovna šola, kakor tudi industrijski tehnični zavod s slovenskim učnim programom neobhod-

no potrebna, je bilo že nešteto krat ugotovljeno pri vseh najbolj reprezentativnih slovenskih in drugih organizacijah in še posebej na konferenci o slovenskem šolstvu v Dolinski občini.

Na seji je bila še enkrat poudarjena ogromna škoda, ki jo predstavlja pomanjkanje strokovnega šolstva za slovensko mladino, obenem pa pušča naše gospodarstvo brez potrebnih kvalificiranih kadrov za nadaljni uspešni razvoj, ki ga tako življenjsko potrebujemo na številnih področjih, ki nam jih je fašizem ohromel pa tudi povojne prilike nam niso bile naklonjene.

Zato je bilo izraženo enotno in odločno nezadovoljstvo, kakor tudi zahteva, da pristojne oblasti pristopijo brez nadaljnega zavlačevanja k rešitvi tega perečega in za slovensko narodno skupnost življenjskega vprašanja.

Sprejet je bil nadalje sklep, da se Slovensko gospodarsko združenje še bolj intenzivno zavzame za rešitev tega vprašanja, da ga še posebej obravnava s svojo osrednjo organizacijo Slovensko kulturno gospodarsko zvezo, za temeljito tejšo akcijo preko slovenskih izvoljenih predstavnikov.

Stanje o gornjem vprašanju sta uvodoma prikazala dr. Škerlj in inž. Stanič, v razpravo pa so posegli vsi prisotni.

V nadaljnji razpravi je uvodoma podal poročilo dr. Oblak o položaju, ki nastaja z ukinitvijo poimenskega najemanja osebja in z uvedbo numeričnega dodeljevanja s strani Urada za delo. Na ta način smatra Združenje, da bi bilo posebno prizadeto veliko število naših operaterjev v Deželi Furlaniji - Julijski krajini, kakor tudi slovenska mladina, ki išče zaposlitve. Zato je bilo sklenjeno, da se pokrene akcija za primerno prilagoditev odlokov, ki urejajo to vprašanje in da se naslovi vloga na pristojna Ministrstva, forume in osebnosti.

Predsednik Bole je prisotne seznanil s potekom priprav za volitve v obrtniško zbornico in bolniško blagajno, ki so bile prenešene na 25. oktober t. l. kakor tudi o drugem tekočem delu Združenja.

— o —

Odstopil je dr. Paine, ravnatelj ameriške vesoljske ustanove NASA. Menijo, da je odstopil iz protesta proti znižanju proračuna za NASO, čeprav je sam to zanikal.

ELLWANGEN - kraj ječe sv. Metoda...

(nadaljevanje s 6. strani)

pelj kar trije pevski zbori. Slovenski pevci in pevke in ljudske noše so bili zbrani okrog oltarja, nemški pevci pa zadaj na koru. V mogočni baziliki, ki so jo večinoma napolnili slovenski rojaki, je za čuda lepo donela slovenska in staroslovenska pesem, zlasti v čast sv. bratoma Cirilu in Metodu. Prelat A. Zechner je v slovenskem in nemškem nagovoru lepo prikazal velikega slovenskega apostola sv. Metoda, ki je tukaj s svojim mučeništvom dal zgled pravega apostola Kristusovega.

Po sv. maši je bil zunaj na prostem pred baziliko nastop slovenskih pevcev in noš. Tudi zadržali so Korošci v slikovitih nošah. Vsem so igrala srca ob tako prisrčni slovesnosti, slovenski ljudski veselici pred cerkvijo. Ellwangenčani so se čutili zelo počaščene in so se čudili slovenskim ljudem v tako lepih, tako prazničnih oblačilih in slovenski pesmi, ki osvaja srce. Na moč so se zanimali tudi za vsebino pesmi, kot: Slovenec sem, Triglav moj dom, Mav čez jizaro, itd. Navzoč je bil tudi župan z mestnimi odličniki.

Ob 11. uri so se nedaleč proč zbrali domači in tuji gostje na prostem pred stavbo sodišča. Tu je za rdeče-modro zastavo mesta Ellwangenja že čakala na odkritje pomembna umetnina (dva in pol metra dolga in meter in pol visoka) v čast sv. Metodu. Pod njo in ob njej so se zbrale slovenske ljudske noše rojakov in rojakinj (sezonskih delavcev in delavk) v Nemčiji, pa tudi koroških Slovencev. Župan Karl Wöhr je pozdravil tuje in domače goste in izrekel zahvalo za udeležbo. Od nemške strani so bili navzoči prejšnji in sedanji dekan, mestni župan, evangeličanski župnik, predsednik sodišča, gimnazijski ravnatelj, mestni notar, ravnatelj muzeja, umetnik, kipar Hans Scheble, ki je izdelal kip, z ženo, tajnik mestne občine, nekateri ellwangenški abiturienti in abiturientke, akademiki, člani pevskega zbora z dirigentom in drugi, tudi časopisni reporterji. Nato je župan kip odkril in na zidu se je zasvetila krepka, v kamen vklesana umetnina.

Dr. M. T.

(dalje)

RADIO TRST A

* NEDELJA, 2. avgusta, ob: 8.30 Kmetijska odaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Glasba za klavir; 10.00 Puccinellov godalni orkester; 10.45 V prazničnem tonu; 11.15 Oddaja za najmlajše: P. E. Raspe: »Dogodivščine barona Münchhausna«. Peti del; 11.50 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 L. Codignola »Sirjenje«. Radijska drama; 16.30 Veliki orkestri lahke glasbe; 17.30 »Primorska poje«, revija primorskih zborov; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik »Pratika«; 19.00 Jazovski koticček; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Glasba iz filmov in revij; 20.00 Šport; 20.30 Iz slovenske ljudske epike, pripravlja Beličič; 20.45 Ansambel »Zadovoljni Kranjci«; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Glasba v ljudskem tonu. Gershwin: Kubanska uvertura; 22.20 Zabavna glasba.

* PONEDELJEK, 3. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 Kalanova: »Pomenek s poslušavkami«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Car glasbenih umetnin; 17.35 Slovarček sodobne znanosti; 17.55 Obletnica meseca; 18.15 Umetnost; 18.30 Zbor »Jacopo Tomadini«; 18.50 Old Merry Tale Jazzband; 19.10 »Odvetničnik za vsakogar«; 19.15 Znane melodije; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Pesmi od vsepovsod; 21.00 Romani, ki so vplivali na zgodovino; 21.25 Romantične melodije; 21.45 Slovenski solisti. Tenorist Koritnik, pri klavirju Hrašovčeva. Samospevi R. Simonitija; 22.05 Zabavna glasba.

* TOREK, 4. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.15 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas. Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 19.10 Humor v slovenski literaturi (10); »Fran Milčinski«; 19.25 Brownov veliki orkester; 19.40 Mladinski zbor iz Brežic; 20.00 Šport; 20.30 Rossini: »Pepelka«, opera; 22.10 Zabavna glasba.

* SREDA, 5. avgusta: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Saksofonist Mondello; 12.10 R. Vodeb: Po sledovih nekdanjih kultur v Italiji; 17.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.35 Mladina in šport; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Violinist Mosesti, pri klavirju Leskovic; 18.45 Južnoameriški motivi; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Jazovski ansambli; 19.40 Priobjljene melodije; 20.00 Šport; 20.30 Simf. koncert; V odmoru (21.15) Za vašo knjižno polico; 21.50 Melodije v polmraku; 22.05 Zabavna glasba.

* CETRTEK, 6. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Trobentač Rotondo; 12.10 F. Antonini: Otroške sanje in njih pomen; »Kako in zakaj sanjamo«; 12.25 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Na počitnice; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Simfonična glasba; 19.10 G. Gedoll: Življenje na drugih svetovih - domneve in možnosti; 19.25 Izbrali smo za vas: 20.00 Šport; 20.30 F. Bordon: »Upor s filtrom«. Radijska drama; Radijski oder, režira Peterlin; 20.00 Beethovnov komorne skladbe. Samospevi; 22.20 Zabavna glasba.

* PETEK, 7. avgusta: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Kitarist Sabicas in Escudero; 12.10 Izlet za konec tedna; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.35 Okno v svet; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni ital. skladatelji; 19.10 Epigram — odraz časa in razmer; pripr. Z. Tavčarjeva; 19.20 Harmonija zvokov in glasov; 19.45 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.00 Šport; 20.30 Delo in gospodarstvo; 20.50 Koncert operne glasbe; 21.50 Nekaj jazza; 22.05 Zabavna glasba.

* SOBOTA, 8. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Veseli motivi; 12.10 N. Kuret: Poganstvo in krščanstvo v naših ljudskih segah (6. oddaja); 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 L. Davanzo »Varna pot« — oddaja o prometni vzgoji; 16.05 Operetne melodije; 16.45 Pravljične in pripovedke naše dežele; 17.00 Znani pevci; 17.20 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa

F.J. 43 S M R T V POMLADI

Na božični dan je šel Tine k maši v franciškanske cerkev, nato pa takoj domov. Ceste so bile skoraj prazne, ker je bilo zelo mrzlo: tu pa tam je zaplaval po zraku nekaj snežink. Mnogi so še spali. Jutranjo tišino je trgalo le strganje snega s pločnikov. Nekje so premrlo ščebetale sinice. Postalo mu je žal, da se ni odpeljal domov. Samota v mestu, kjer je bil skoraj vsem tuj, ga je začejala težiti. Tu v mestu je bila res Majda, toda bilo je isto, kakor da je ni. Vedel je, da je vse praznike ne bo mogel videti. Šibka vez med njima se je spet pretrgala in bogve, kdaj jo bo lahko spet navezal, če sploh kdaj. Bilo mu je tesno pri srcu, če je pomislil na to.

Nevede je v zamišljenosti zavil na Miklošičevo cesto, proti študentovskemu klubu, toda ko je prišel do »Uniona«, se je spomnil, da so se vsi odpeljali na božične počitnice, tisti pa, ki so doma v mestu, pa se, na božični dan tudi ne bodo zadrževali v klubu. Prebral je obvestilo klubovega gospodarja Frančka v dopisni knjigi, da bo ostala soba med počitnicami zaprta, z obvestilom kje je najti ključ, če bi morda koga zamikalo, da bi se podal vanjo. Toda kaj naj dela sam v prazni, tihi klubovi sobi, kjer je zmanjkalo celo večnih, molčečih šahistov? Obrnil se je in odšel proti domu, proti svoji mrzli študentovski sobi, ki je vendarle ni znal napolniti z božičnim vzdušjem, kakor je bil upal. Poševno okno na strehi je bilo napol zameteno s snegom in vse v sobi se je zdelo v tej mračni svetlobi še bolj pusto in hladno kot po navadi. Sedel je na posteljo in vzel v roke knjigo, da počaka na uro, ko bo lahko odšel v ljudsko kuhinjo na kosilo. Toda niti brati se mu ni ljubilo, misli so mu uhajale od dogajanja v knjigi proč, k materi. Kaj neki dela zdaj, je pomislil. Pogledal je na uro. Zdaj se je najbrž tudi ona vrnila od rane maše in si kuha kavo. Vedel je, da misli nanj. Morda ga je vendarle pričakovala. Če bi se bil odpeljal za praznike domov, bi se bila morda že pogovorila in bi mu bila odpustila za razočaranje, ki ji ga je bil povzročil.

Naenkrat ga je prevzelo takšno domotožje po njuni koči, po materi, po vonju kave in materine potice na praznično pogrnjeni mizi božičnega jutra, po snegu, po zajčjih sledih v njem, po borih in brezah in prazničnem zvonjenju domačih zvonov, ki doni preko polja in vasi, da se mu je zazdelo, da ne bo mogel niti uro več vzdržati v svoji tesni sobici, ki je bila kot kletka za njegovo hrepenenje. Prišlo mu je na misel, da bi se kar pri prici odpeljal domov. Še preden se je odločil, je začel devati najtnejše stvari in kovček, in čimbolj ga je polnil, tem bolj je bil odločen, da se bo res odpeljal. Ni točno vedel, kdaj odpelje vlak proti Mariboru, toda to mu je bilo vseeno, samo da bi se rešil teh tesnih štirih sten, med katerimi se je čutil kot ujet. Niti smrekove vejice in omelo v vazi na mizi niso mogle na tem nič spremeniti.

Sele ko je že stopal s kovčkom proti železniški postaji, mu je spet prišlo na misel, kaj bo rekla mati, ko bo prišel. Saj mu ni bila niko-

li pisala in ni odgovorila na njegova pisma in razglednice. Res je, da je ni prosil za odpustitve, ker ni mogel, saj je čutil v sebi, da je imel pravico skleniti tisto, kar je bil sklenil. A vendar bi mu bila že mogla dati razumeti, da ni več jezna nanj in da lahko pride. Toda ker jo je dobro poznal, je vedel, da ga morda kljub temu čaka in upa, da pride, čeprav je preponosna, da bi ga prosila za to.

»Toda saj nima pomena, da bi si belil glavo s tem«, je rekel potem. »Morda je le najbolje, da pogledam, kako je z njo. Kar bo, pa bo. Če je še vedno jezna name, se lahko tudi obrnem in spet grem.« S to mislijo se je potolžil in pomirjen čakal na vlak. Ko pa se mu je misel spet vrnila k Majdi, je z olajšanjem občutil, da lahko misli nanjo bolj mirno, brez tiste čudne skrite bolečine v srcu, ki ga je vedno opominjala, da je bila tudi ta njegova ljubezen kriva, da je povzročil materi tako hudo razočaranje, čeprav si tega ni hotel prej nikoli priznati. Začutil je, da mora imeti rad obe, ne da bi moral zaradi ene izdati drugo.

(dalje)

— o —

TUDI ORLOVSKI NOS INDIJANCEV

(Nadaljevanje s 3. strani)

šali z vodilno plastjo Inkovskih in azteških prednikov ter postali njihovi vladarji in veliki duhovniki. Če ne priseljenci sami, pa njihovi potomci. Tako je npr. znano, da so bili nekateri člani inkovske vladarske družine bolj svetle polti in so imeli brado, ki sicer Indijancem ne raste. Kot bradatega moža bele rase prikazujejo inkovske pravljične in kipi tudi boga Viracocha, ki se je baje prikazal enemu izmed sinov vladarja Yahuarja Huacaca.

Vsekakor bo skušal Heyerdahl te svoje teze, da so prišli prvotni prebivalci Amerike nabral zanje obilo dokaznega gradiva. Seveda pa se bodo našli znanstveniki, ki mu bodo ugovarjali in bodo še naprej zagovarjali teze, o a so prišli prvotni prebivalci Amerike samo iz Azije. Neglade na te znanstvene teze pa bo nova Heyerdahlava knjiga spet užitek za bravce vseh narodov, v katerih jezike bo prevedena. Ni dvoma, da jo bomo dobili v svojem jeziku tudi Slovenci. Slovenske založbe so zdaj nagle v izdajanju takih zanimivih in aktualnih knjig.

REVIJA »SINTEZA«

(nadaljevanje s 6. strani)

ski umetnosti v sedmem desetletju tega stoletja, Marjan Tepina iz Trsta o metodah in smotrih regionalnega planiranja in urbanizma, Carlo Milic iz Trsta o ciklusu beneškega slikarstva 18. stoletja od Riccija do Tiepola, Stane Bernik o dveh razstavah o Krasu v etnografskem muzeju v Ljubljani in Marijan Zadnikar o romanski umetnosti v Skandinaviji. To pa je le del bogate vsebine najnovejše številke slovenske revije za likovno kulturo »Sinteza 16«, ki je tudi bogato ilustrirana ter tiskana na krasnem papirju. Revija zasluži pozornost in podporo najširše javnosti.

fj

Iz Gorice

VPISOVANJE ZA IZLET

Opozorjamo, da se nadaljuje vpisovanje za dvodnevni družinski izlet v Logarsko dolino 15. in 16. avgusta. Vpisovanje je na sedežu Planinskega društva v ulici Malta (nad nekdanjim Orzanom).

do koncerta; 17.35 Umetniki odgovarjajo; 17.55 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Vokalni kvintet vodi Mamolo; 18.45 Basiev jazovski orkester; 19.10 R. Dolhar: Alpske poti in smeri (6); »Plezarija v Oltarjih«; 19.20 Zabavali vas bodo; 20.00 Šport; 20.50 A. Dumas-oče »Graf Monte Cristo«. Prevedel in dramatisiral D. Pertot. Četrti del; 21.55 Vabilo na ples; 22.55 Zabavna glasba.